

Кисла Наталія

кандидатка філологічних наук,
старша судова експертка

Полтавського відділення

Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз

ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТАХ (НА МАТЕРІАЛАХ СУЧАСНИХ ІНТЕРНЕТ- ВИДАНЬ ПОЛТАВЩИНИ)

Мовна культура інтернет-видань є не лише чинником правильного розуміння адресатами репрезентованих матеріалів, а й важливим показником рівня видавничої справи в державі. Незважаючи на наявність значної кількості словникової, довідкової літератури, рівень мовної грамотності в сучасних масмедіа є далеким від ідеалу. Насамперед це стосується регіональних видань, які в гонитві за швидкістю висвітлення інформації часто нехтують якістю мовного оформлення матеріалів.

Мовна грамотність на сторінках друкованих видань ставала предметом дослідження багатьох українських науковців: А. Капелюшний [3], Т. Бондаренко [1] визначили типи мовних помилок, Л. Боярська [2] здійснила дослідження-моніторинг мовних помилок на сторінках ЗМІ, І. Мариненко [4], А. Яворський [6] проаналізували мовні помилки у текстах окремих видань та ін. Однак проблема дотримання мовних норм у ЗМК, зокрема й в інтернет-виданнях, залишається актуальною.

Культура мовлення передбачає дотримання лінгвальних норм, а також свідоме, невимушене, цілеспрямоване, майстерне вживання мовно-виражальних засобів відповідно до мети й обставин

спілкування.

Дослідження інтернет-видань Полтавщини показало, що анормативи в текстах місцевих журналістів наявні на різних мовних рівнях.

Найпоширенішими орфографічними помилками є відсутність апострофа, пропуск літер, заміна однієї літери іншою або перестановка літер місцями, написання слів разом / окремо / через дефіс, написання власних назв тощо: «— *Ще одне завдання, яке я поставив перед собою два роки тому, коли прийшов на посаду голови: зробити усі дороги у громаді підїздними, – розповідає Віктор Олександрович*»; «*Але ми розглядаємо варіанти і все-одно до цього прийдемо*»; «*Навіть якщо війна закінчиться у найбличі місяці, питання укриттів у державі лишиється*»; «*Ми пустили потік коштів, який раніше ішов на 2 школи, на одну, почали вкладати у маячківську школу, і побачили результат: до нас поїхали діти з інших громад, з сусідньої Кобеляцької громади, де закрили школу, ми дали їм автобус. Це дало нам можливість менше використовувати свої кошти, бо пішла субвенція державна на дітей з іншої громади*»; «— *Це був суцільний потік авто з дітьми, і у клубах, і де тільки не ночували, – згадує Ольга Станіславівна*»; «*Правила на сайті повинні бути написані зрозумілою мовою, щоб, ознайомившись зі змістом, клієнт був в змозі прийняти обгрунтоване рішення про використання послуг*»; «*Через те, що невелика за кількістю населення, Нехворощанська громада вважається непривабливою з точки зору міжнародних проектів, які орієнтуються на більшу цільову аудиторію. Але проекти на фінансову допомогу у Нехворощанській громаді все-одно постійно готують*»; «*Сьогодні там 2 трактори, ескаватор, сміттєвоз, обладнання для ремонту системи водопостачання*»; «*І людей потрібно було якось розміщувати наніч*»; «— *У центрі є соцпрацівники, які надому надають послуги, швачка, прачка, перукар,*

працівник благоусрою – це мультидисциплінарна команда»; «Колись Нехворощанська громада розмежовувала Гетьманщану і так зване Дике поле»; «Ті, хто давно тут не були, скажуть, що від Соколової балки до Нехворощі – найгірша дорога»; «У громаді є крупні фермерські господарства: ТОВ Чиста Криниця, ТОВ Сокіл, Кернел, ТОВ Говтва та ТОВ Добробут» (<https://kolo.news>); «**2 жовтня медична спільнота відзначає одразу два свята – Міжнародний День лікаря, який цьогоріч співпав з Днем уролога**»; «Мене зустрічає завідувач – лікар –уролог вищої категорії Дмитро Щасний»; «<...> адже саме медичні сестри та санітарочки найбільше спілкуються з пацієнтами у до операційному та після операційному періодах» (<https://www.0532.ua>).

Регулярно порушені фонетичні правила досягнення милозвучності української мови: «Під час обшуків у обвинувачених знайшли понад пів сотні 30-літрових каністр та металевих бочок, в яких зберігали паливо, вісім автівок, документи та інші речові докази» (<https://poltavawave.com.ua>); «На балансі громади 3 школи і 1 ліцей обласного підпорядкування у Андріївці, 4 дитсадки (1 закрили минулого року)»; «Але проекти на фінансову допомогу у Нехворощанській громаді все-одно постійно готують...» (<https://kolo.news>); «В ході слідчих дій вживаються заходи для виявлення документів, які б могли свідчити про факти незаконного заволодіння благодійною допомогою <...>», «Кременчужанина не судитимуть за кермування напідпитку, поки він служить вЗСУ» (<https://kg.ua>); «Планується, що Полтавщина буде краще підготовлена до можливих атак й тренується на випадок критичних ситуацій разом з іншими областями» (<https://zmist.pl.ua>).

Лексичні помилки репрезентовані насамперед уживанням слів у невідповідному значенні: «Хоча, є виключення – цибуля за минулий тиждень трохи подорожчала» (<https://www.telegraf.in.ua>). Замість

лексеми «виключення» («дія за знач. виключити й виключитися» [5]) має бути лексема «виняток» («відхилення від звичайного, від загального правила» [5]). Невиправдані повтори однакових компонентів речення: «Під час руху локомотивів заповнені каністри викидали під час руху теплояга» (<https://poltavawave.com.ua>); «Ймовірно поховання вже відбувалося тоді, коли плоті на кістках вже не було» (<https://kg.ua>).

Частотними граматичними помилками є використання невідповідних відмінкових форм іменника, зокрема й у складі кількісно-субстантивних сполук: «У чоловіків на першому місці стояли спортсмени: Ігор Калініченко (тренер Ніжніченка Дмитра), Іван Крига (тренери Гордієнко Оксани та Жамардія Валерія), Богдан Старостенко (тренер Самарцева Володимира)» (<https://np.pl.ua>); «В ході інтерактивів, обговорень і роботи в групах визначали пріоритетні напрямки освітньої діяльності НУШ» (<https://resh.news>); «<...>на початку 2000-их років амбулаторії і ФАПи передали у підпорядкування Нових Санжар»; «Лишилась практика сімейної медицини у будівлі старої школи, її теж закрили у 2020 року»; «<...>з 2017 по 2021 роки Нехвороцанська громада залучили всього 1,6 мільйонів»; «Іноді таке Центри створюють один на кілька громад, на співфінансуванні» (<https://kolo.news>). ; «Так як Василь Маслей педагог і директор, якого можна віднести до нового покоління, ми не могли не запитати про виклики, які нині стоять перед ним, як очільника закладу» (<https://kolo.news>). Скальковану конструкцію «так як» доцільніше замінити на «оскільки» / «через те що» / «позаяк».

Уживання активних дієприкметників теперішнього часу досить часто буває невинуватим. Зокрема, у реченні «У «Полтаваобленерго» нагадують, що відповідно до змін у діючому законодавстві цей графік складається з 6 черг» (<https://np.pl.ua>) замість лексеми «діючого» доцільно вжити лексему «чинного».

Синтаксичні помилки в журналістських текстах представлені ненормативними утвореннями, які засвідчують порушення відповідності займенникових еквівалентів замінюваним словам: «Для укріплення берега Кременчуцького водосховища знайшли підрядника. Його виконає державна будівельна корпорація «Укрбуд»» (<https://zmist.pl.ua>); порушенням норм керування: «Він володіє вчить учнів десяткам технологій, в тому числі і в'язання»; «Метою цієї ініціативи було не лише отримання прибутку, а й продемонструвати мешканцям теплицю як можливий варіант розвитку власної справи» (<https://kolo.news>).

Численними є й логічні помилки, як-от пов'язані з неправильним передаванням гіпонімних відношень: «Звання «Тренерка Всеукраїнського конкурсу «Олімпіада геніїв України» (GENIUS Olympiad Ukraine) 2023 у категорії «Наука» отримали два викладачі фізики - Антоніна Анатоліївна Мельник та інформатики Тетяна Іванівна Лисенко» (<https://kg.ua>).

Тут проаналізовано незначну частину журналістських матеріалів різних інтернет-видань Полтавщини. Основні причини виникнення анормативів у них вбачаємо в незнанні норм сучасної української літературної мови або в нехтуванні ними, у неувважності працівників регіональних ЗМК та у відсутності належного редакторського фахового втручання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. 18 с.
2. Боярська Л. В. Мовні помилки на сторінках ЗМІ (дослідження-моніторинг). URL: <http://surl.li/mcjre> (дата звернення: 12.10.2023).

3. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів : ПАІС, 2000. 68 с.

4. Мариненко І. Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень». *Стиль і текст* : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна. Київ, 2011. Вип. 12. С. 104–114.

5. Словник української мови : у 20 т. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=1&page=0>.

6. Яворський А. Ю. Типові мовні помилки на сторінках друкованих ЗМІ Кам'янецьчини. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Філологічні науки»*. 2012. Вип. 29 (1). С. 121–125.